

terre», documentant-lo en la frase «que neutirà lous talòs» 'alimentarà els cucs' (un que ja no pot viure gaire), *Dictons du Pays de Béarn*, de Lespy, «sembia arpastà lous talòs», «envoyer repaître les lombrics, inhumers» en la *Pastorale* de Fondeville (a. 1767); «talòs: ver de terre» en Camelat, *Tros Causits de Pouesie e de Prose*, 1946, s. v. Doncs així com el nostre talòs ha canviat a Gascunya taròs 'cuc' en talòs, i talòs 'imbècil' s'hi ha tornat taròs per influència d'aquell, també és versemblant que tot això vagi contribuir al canvi de calòs en talòs.

Així com hi ha contacte amb *talotxa* variant de *TALABARD*, i aquest té la forma secundària *talibant/talaban*, com hem establert en aquell article, la contaminació de *taliban* serà causa de la forma *talibòs* 'talòs d'enteniment', 'rabassa d'un arbre' que *AlcM* troba en les mateixes localitats Morella i Benassal; en fi en aquest hi ha contacte amb *tibossa*, *-bos(t)*, *tibossot* (> *tabissot*), que deuen ser derivats de *TIBAR* (amb el seu parent *estibar*); però hi ha una espècie de remolí que ha barrejat una mica tot plegat.

¹ En rigor ni caldria refutar-la, car és visible la manca de base semàntica per relacionar amb un mot com el cèltic *TALOS*, puix que significa 'front'. Dóna per cert que d'aquí ve un hapax *talutium* en Plini, que altrament l'usa en un sentit dubtós aplicant-lo a un senyal de les mines hispàniques, i d'aquí s'ha fet venir el fr. *talus* (mot ben establert) i també el cast. *TALUD* i el cat. *talús*, mots poc documentats i moderns. L'etimologia, com es pot veure en el nostre article i el del *DCEC*, és fundada però molt discutida i plena d'incertituds. Entre altres, la forma assegurada pel fr. antic és del tipus *TALUTUM* (potser amb una variant en *-ium* com la de Plini). A tot això només el *talús* és allò que existeix palpablement i l'acc. de 'pendent' ens duu encara més lluny del sentit de *talòs*. En fi, ni *-òs* és relacionable fonèticament amb *-ŭtu* o *-utium*, ni existeix la clau de volta de l'etim. de l'*AlcM*: el suposat *talús* 'talòs, estúpid', que com hem vist no sembla ser més que una confusió del *Belv.*, no acceptada per ningú, si no és pels nostres col·legues insulars.

Talotxa (o *taloixa*), V. nota 1 a *talabard* i

TALP i dialectalment *talpa*, del ll. *TALPA* que designa el mateix animal. □ 1.ª doc.: *talpa* i *taupa*, segle XIII; *talp*, c. 1400.

La forma femenina, corresponent al llatí clàssic, la trobem ja en textos del S. XIII; Guillem de Cervera, en els seus proverbis, fa referència a una falla (isòpica crec), segons la qual el talp, animal semblant a una rata, escuada o de poca cua, va insistir prop del Creador perquè el proveís d'una bona cua, i com a preu de la grossa cua que li va atorgar, va deixar llosc o sense vista el tal animaló de vida subterrània; però l'aforístic poeta recomana a tothom que cal viure ben atent i obrint molt els ulls: no imitar el talp... car l'home mascle també té una... cua: i per aquesta, massa sovint sacrifica el benestar i la intel·ligència: «La

talpa camjet mal / can oyls per coa det» (*Prov.*, mj. S. XIII, v. 524a).

'Va fer un mal canvi', però —un mal negoci—, quan a canvi d'una forta cua es va quedar orb. La dita fabulística segueix coneguda en els Pirineus: a Bielsa em contaven «el *topo* canbió os ohoos por la kòda». I la Farmacologia hipiàtrica de Klagenfurt (c. 1400) també pondera com, perquè viu sense ulls, no té vista, és ben fàcil de capturar i usar el seu cos: «Si vols fer néixer pèls --- là hon no-n ha la bèstia, aijes lo *talp* (menys dels hulls viu) e mit-ho en una bella olla, e posa-la sobre lo foc --- tro que sia tornat pólvora, puyis prin oli de lor, e unta-li'n lo loc ---» (*AORBB* III, 257).

La forma fem. és també la de Ljull (cita de *taupa* en *AlcM*) i d'Arnau de Vilanova: «cells qui Déus ha fets per tal que sien steles en lo cel, e àguiles en l'ayre, volen e percacen que sien carbó o *talpa*, la qual no cura sinó de la terra ni d'altre saber». *Llicó de Narbona* (a. 1305-8). D'altra banda tenim el masculí en data medieval, no sols en la Farmacologia sinó en JRoig: «Les dones / --- / per llurs usances, / axí diverses, / e tan perverses / obres e manyes, / són alimanyes, / serp tortuosa, / --- / mona, gineta, / *talp*, oroneta / ---» (*Spill*, 7702).

En la tradició lexicogràfica, ja va entrar amb els diccs. de rims (Jacme Marc *talpa* 516; Aversó, *Torc.* id. 326, i *taupa* 339); i en masculí «*talp*: animal conegut: *talpa*», Busa-N.; «*talpo* o *talp*: hic vel haec *talpa*», OPou (*ThPu.*, 55). Encara que no li posi accent, és clar que es tracta de *talpó*, i OPou (com de costum) dóna a triar entre la forma *talp* pròpia del cat. central i general, i la forma *talpó*, com a pròpia de Val.; també fa notar que en llatí era *hic talpa*, o sigui gènere masculí, i també *haec talpa*, o sigui gènere femení; i alhora, que no es tracta tampoc d'una distinció de sexe en l'animal.

Avui la denominació no és gens uniforme en la llengua viva. Literàriament i en l'ús del cat. central i comú, predomina *talp* masculí, en gran part pronunciat *taup*; així en Verdaguer: els Atlants «Dintre l' pou de l'abisme pregon tot despenyant-se / s'escabellan y afonyan / --- / . Com *taups* furgant resurten del fons, a quatre grapes, / y apilan los cadavres dels anegats, a munts / ---», *Atl.* ix, 20a. És la forma de la major part del Principat.

Aquí és, doncs, masculina, més aviat pronunciada *tâup*; així no sols a la rodalia barcelonesa, sinó al Nord de Vic: *tâup* en el Ripollès: a Surroca (damunt StJoanAb.), 1930, i més al NE., a StPau de Segúries usen conjuntament i donen com a equivalents *tâup* i *rata taupinèra* (1935). Cap al Sud hi ha també masculí, i amb reducció de *-yp* deixant de pronunciar la *-p* (així com MONTE CALVU es redueix a *Montcau*, *La Calm* > *La Cau*, *trauc* > *trau*); tocant a Bna. a les maresmes del Prat de Llobregat diuen *tâu* (1932), només és que en la plana mig estanyada, ho apliquen a la rata d'aigua: un dels grans sectors de l'Estany de la Ricarda, rep el nom de *la Bassa dels Taus* perquè hi abunda aquell petit mamífer. I en el Maestrat apareix com a *dau* (GaGirona, *Voc. Maestrat*, p. 193), amb